

לעילוי נשמת

אאמו"ר הגאון רבי דב בן רבי זלמן זצלה"ה

נלב"ע כב שבט תשפ"ד

אמי מורתי הצדקנית מרת שיינא בת רבי ישראל שלום ע"ה

נלב"ע יד סיון תשע"א

דברי ישר

לקוטים, מוסרים ופרפראות בפשט ובדרש

בפרשת השבוע ובענייני דיומא

בחנוכת מנחם דברי ישר

פרשת ראה תשפ"ד
 שנה ט"ז

גליון תרנ"ה - 655
 מברכין חודש אלול

צוה ישר

– בלכתך בדרך יגרוס תלמודו כדי שלא ישכח, כי השוכח דבר ממשנתו גורם גלות לו ולבניו, ועל כן כאשר יגרוס תלמודו בדרך יתקיים בו – ייטב לך ולבניך אחריך.

הס"א רוצה לאכול משולחן גבוה דוקא

רק קדשיך אשר יהיו לך ונדריך תשא ובאת אל המקום אשר יבחר ה'.

ועשית עלתיך הבשר והדם על מזבח ה"א ודם זבחיך ישפך על מזבח ה"א והבשר תאכל דברים יב,

כו-כז

לשון הכתוב ודם זבחיך ישפך על מזבח ה"א אומר דרשני, הן למעלה פסוק כד כתב באיסור אכילת דם על הארץ תשפכנו וביארו בזה שאמר בלשון שפיכה להגדיל מיאוסו, ואם כן צריך ביאור מפני מה אותו לשון משמש גם בנתינת דם הקדשים על גבי המזבח.

ומצאתי דבר נורא בביאור משנה תורה לרבי משה דוד וואלי שכתב ליישב הקושי הנ"ל, וזה מלשונו: כי זה חסד ממנו ית' שעושה לישראל עמו, שיביאו דמה של בהמה לכפר על נפש החוטאת.

והוא החלק שנותנים אל הס"א להשביתה מקטרוגה, שלא תארום אל דמו ונפשו של אדם.

ולכן אמר בלשון שפיכה – ודם זבחיך ישפך על מזבח ה' אלקיך, כמי ששופך דבר מאוס לתתו למי שראוי לו.

והמקטרג יתפייס בכך כי על שלחן המלך הוא אוכל דמה של בהמה, ועל ידי כך אינו אורב לנפשו של אדם, כי נוטל את חלקו והולך לו וישבות מקטרוגו. ע"כ.

ועל דרך זה שמעתי מפי הגה"צ רבי שלמה ברעוודה זצ"ל שביאר על פי הזוה"ק ענין אכילת הס"א משולחן גבוה [בביאור הצורך בשעיר לה' ואין די בשעיר לעזאזל] שאין הס"א רוצה לקבל חלקו בדרך סתם ומיד בני אדם, אלא רוצה להיות אוכל משולחן גבוה ובפחות מזה לא מתרצה ואורב לנפש החוטא.

מיהו ישר

כי תעשה הישר בעיני ה' דברים יב, כה

כתב רבינו טוביה במדרש לקח טוב כי תעשה הישר – ללמדך שכל הזריז במצוות נקרא ישר, וכן הוא אומר תהלים יט, ט פקודי ה' ישרים.

שלם נדריך כדי שלא יפרע אשתך

ונדריך תשא דברים יב, כז

כתב השפתי כהן בסוף הפרשה ונדריך תשא אותיות אשתך למפרע, לרמז שמי שאינו משלם נדריו מתה אשתו, כמאמרז"ל שבת לב: בעוון נדרים אשתו של אדם מתה. [אולי טעם דנרמז למפרע – כי אם לא ישלם מעצמו יפרע ממנו ע"י אשתו]

מה שתקח אתך

רק קדשיך אשר יהיו לך ונדריך תשא

ובאת אל המקום אשר יבחר ה' דברים יב, כז

הפלא יועץ באלף המגן דורש: רק קדשיך אשר יהיו לך ונדריך תשא – רק את קדשיך תשא לעולם הבא ככתוב תהלים מט, יח כי לא במותו יקח הכל, רק מה שהוציא בקדשי שמים – היינו התורה שלמד והמצוות שקיים.

[ועל דרך זה אפשר לבאר המשך הכתוב ונדריך – מעשי הצדקה והחסד שאספת תשא לעוה"ב].

ללמוד בדרך לבית המקדש

כי ירחק ממך המקום אשר יבחר ה'

רק קדשיך אשר יהיו לך ונדריך תשא ובאת אל

המקום אשר יבחר ה'

שמר ושמעת את כל הדברים האלה אשר אנכי

מצוה למען ייטב לך ולבניך אחריך דברים יב, כא.כו.כח

בבנין אריאל כתב לבאר קשרם של כתובים.

לפי משמעות פשט הכתוב, בעל הקרבן צריך להביאו בעצמו כנאמר תשא ובאת, ואם כן כאשר ירחק ממך המקום, אזי בלכתו בדרך יש חשש כי ישכח תלמודו, על כן אמרה תורה שמר שלא תשכח לימודך ועל כן ושמעת

ההטבה באי אכילת הדם

לא תאכלנו למען ייטב לך ולבניך אחרים

כי תעשה הישר בעיני ה' דברים יב, כה

פירש"י כי הבטחת ההטבה נאמרה כאן כדי ללמוד מתן שכרן של מצות, אם הדם שנפשו של אדם קצה ממנו הפורש ממנו זוכה לו ולבנו אחריו, ק"ו לגזל ועריות שנפשו של אדם מתאוה להם [שיקבל שכר על הפרישה].

רבי אברהם אבן עזרא מבאר כי ההטבה האמורה בזה היא תוצאה של אי אכילת הדם. כאשר לא יאכל את נפש הבהמה, לא תשתבש נפשו שלו כלפי עצמו, וזהו **ייטב לך**, וכלפי בניו אחריו לא תשתבש הנפש והצורה בדמותו - דמות האב, וזה ייטיב לבניו אחריו שאביהם אינו משובש.

ועל דרך זה כתב גם **הכלי יקר** בענין ההטבה לבנים, וזה מלשונו: פרט כאן **ולבניך אחרים**, לפי שאמרו המפרשים שהדם מוליד אכזריות בגוף האוכל, וטבע האב נמשך גם לבנים ויהיו תולדותיהן כיוצא בהם, לכך אמר כשלא תאכל הדם ייטב לך ולבניך אחרים שלא יהיה האכזריות קנין דבק בזרעו.

אם לא תאכל - תעשה הישר וייטב לך

לא תאכלנו למען ייטב לך ולבניך אחרים

כי תעשה הישר בעיני ה' דברים יב, כה

שואל **החתם סופר בתורת משה**, מראש הפסוק משמע שבגלל שלא יאכל הדם תהיה לו הטבה, ואילו מסוף הפסוק משמע שבגלל שיעשה הישר והטוב - יבא לו ולבניו השכר של ההטבה.

ומבאר - שהכל ענין אחד, יש מצוה ללכת בדרכי ה' ככתוב - **להלך כח, ט** ו**הלכת בדרכיו**, ודרשו חז"ל במסכת סוטה יד. והרמב"ם כתב כן להלכה דעות א, ו מה הוא חנון אף אתה חנון מה הוא רחום אף אתה וכו'.

בסיום וסיכום ענייני הפרשה נאמר כי תעשה הטוב והישר בעיני ה' א, את הציווי הזה נקל לקיים למי שלבו טוב, כי אם הוא מוותר לאחרים משלו, ק"ו שלא יעשה עוולה ויעשה רק הטוב.

טבעם של ישראל שהם טובים ובלידתם נטבע בהם מדות טובות אלו, כי המה בני אברהם יצחק ויעקב וסימן להם רחמנים ביישנים גומלי חסדים.

אך זה צריכים להזהר שלא יעשו דברים המשחיתים טבע טוב שלהם ומטמטם לבם הנקי והטהור.

וידוע מה שכתבו הספרים כי אכילת דם בטבע הוא שהאוכלו מוליד בו אכזריות וטבע קשה ורע.

על כן הזהירה התורה **לא תאכלנו** ועל ידי זה לא ישתנה טבעך לרע, ומשכך **תעשה הישר בעיני ה'** והתוצאה תהיה **ייטב לך ולבניך אחרים**.

לקבל שכר על כל לאו ולא שאל עובר עליו

לא תאכלנו למען ייטב לך ולבניך אחרים

כי תעשה הישר בעיני ה' דברים יב, כה

הפרי מגדים בתיבת גמא מבאר מדוע דוקא במצוות איסור אכילת דם נאמרה הבטחת הטבה.

הרמב"ם בשרשי המצוות שרש ט אומר כי אין לוקין על ריבוי לאווין אלא אם יש בו כמה איסורים שונים, אבל על איסור אחד אפילו שנאמרו בו כמה לאווין, אין לוקין על כל לאו ולא, אלא רק מלקות אחד.

לפי זה שואל התיבת גמא, מדוע היה צריך להרבות לאווין באיסור אכילת דם, הרי לא ילקה אלא מלקות אחד, ומה צורך בה' לאווין שנאמרו באיסור אכילת דם.

ועוד צריך ביאור מה הוסיף לומר על מצוה זו כי תעשה הישר בעיני ה' יותר מבשאר מצוות.

ומיישב שבא הכתוב ללמדנו כי יש [כאשר מכוון לכך, כאמור בהמשך] ריבוי שכר על כל לאו ולא, שהנמנע מלאכול דם מקבל שכר כפול חמש פעמים כנגד כל לאו ולא.

ונאמר דבר זה באיסור דם, שאף על פי שנפשו של אדם קצה בו, אבל אם נמנע מלאכול כי התורה אסרה, ולא מצד המיאוס שבזה, מתרבה לו השכר וייטב לו ולבניו אחריו, כי המניעה מהאכילה מגיעה מצד **כי תעשה הישר בעיני ה'**.

בענין זה שונה איסור לאו ממצוות עשה, שבה אם עשה מצוה אף בלא כוונה, כל שלא כיוון כוונה הפכית (עיי' ב"י הלכות פסח תע"ה ס"ד) יצא, אבל באיסור לאו, אינו מקבל שכר אלא אם כן חישוב שאינו עובר על האיסור מפני שעושה הישר בעיני ה', כפי שאמרו בספרא הביאור רש"י ויקרא כ, כו **רבי אלעזר בן עזריה אומר מנין שלא יאמר אדם נפשי קצה בבשר חזיר וגו' אבל יאמר אפשי ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי, וכשחישוב כך מקבל שכר על כל לאו ולא** אפילו שאם היה עובר עליהם לא היה לוקה אלא מלקיות אחת, אבל שכר מקבל על כל לאו ולא.

[אח"כ מצאתי בבנין אריאל ובאלשיך הקד' שכתבו גם הם על דרך זה. וראה גם בספורנו].

והשיאנו

רק קדשיך אשר יהיו לך ונדריך תשא

ונבאת אל המקום אשר יבחר ה' דברים יב, כו

כתב **החזקוני: תשא ונבאת** - הוא שאנו אומרים בתפלה במועדות **והשיאנו ה'** אלקינו את ברפת מועדיך וגו'.

שלך בלבד

רק קדשיך אשר יהיו לך דברים יב, כו

נחלקו חז"ל באילו קדשים הכתוב מדבר. במסכת תמורה יז: תנא דבי רבי ישמעאל **קדשיך** - אלו תמורות, **אשר יהיו לך** - אלו הוולדות. ולימד הכתוב שתמורת קדשים וולדות קדשים, קרבים על המזבח.

אבל בן עזאי בספרי כאן, הובא בבכורות נו: אומר, **רק קדשיך** - במעשר בהמה הכתוב מדבר. יכול יהיה מעשר בהמה נוהג בשותפות, ת"ל **אשר יהיו לך**.

בתרגום אונקלוס כאן פירש כבן עזאי, ותירגם **לחוד מעשר קודשך**.

וכן תירגם בפרשת נשא על הפסוק במדבר ה, י **ואיש את קדשיו לו יהיו** - **וגבר ית מעשר קודשיה דליה יהון**.

אומר **המשך חכמה** כי לפי זה אפשר לבאר מה שנקטה התורה **דוקא במעשר יהיו לך, או לו יהיו**, מה שלא כתבה בשאר קדשים קלים אף שגם בהם הבשר לבעלים.

כיון שבשלמים ניתן החזה והשוק לכהנים, וקדשי קדשים הרי כולן לכהנים, ולבעלים אין בהם כלום, ואפילו בחולין יש לתת זרוע לחיים וקבה לכהן, אבל המעשר בהמה הוא הקרבן היחיד שכולו נאכל על ידי הבעלים בירושלים ואין לכהנים בהם כלום, דומיא דמעשר שני, מלבד האימורים הנקטרים על המזבח, וכיון שקרבן זה שייך כולו ולגמרי לבעלים לכן כתב **אשר יהיו לך**.